

Fries taalbeleid 2025-2028

Gemeente De Fryske Marren

1. Inleiding

Taal is méér dan alleen een manier van communiceren. Friese taal is onlosmakelijk verbonden met de Friese cultuur en identiteit van de Friezen. Voor veel Friezen is het Fries de 'memmetaal'. De memmetaal is de taal die het dichtstbij staat en de taal waar je je het makkelijkst in uitdrukt. Taal verbindt, creëert een gevoel van gemeenschap en voelt als thuiskomen. Voor veel Friezen zit het Fries in het hart en is het iets om trots op te zijn!

Helaas zien we dat de Friese taal onder druk staat. In het straatbeeld wordt de aanwezigheid van het Fries minder; de voertaal is steeds vaker Nederlands. Niet alle ouders geven hun kinderen het Fries mee, ook al zijn zijzelf wel Friestalig. Hierdoor daalt de beheersing van het Fries bij kinderen en wanneer de nieuwe generaties het Fries niet meekrijgen, dreigt de taal te verdwijnen.

Voor het voortbestaan van het Fries zijn niet alleen voldoende (nieuwe) sprekers van belang. Het Fries moet zichtbaar zijn in de omgeving, zodat Friezen zich vrij voelen om de taal overal te gebruiken. De Fryske Marren is een Friese gemeente en wij vinden het belangrijk onze Friese taal en cultuur te beschermen, zowel voor de huidige generaties als toekomstige. Daarom vinden we dat we als gemeente zelf het goede voorbeeld moeten geven.

Vanuit het coalitieakkoord 'Fûnemint foar moarn 2022-2026' ligt er een bestuurlijke opdracht om te komen met een nieuw en ambitieus Fries taalbeleid. Met nieuw, ambitieus en actief taalbeleid willen

we de Friese taal, cultuur en identiteit stimuleren en steviger verankeren in onze samenleving en organisatie.

Het nieuwe beleid loopt van 2025 t/m 2028. Hiermee sluiten we aan bij de beleidscyclus van de Bestjoersôfspraak Fryske taal en Kultuer (BFTK) en de Taalnota 'Fansels Frysk' van de provincie Fryslân. Het nieuwe beleid is een levend document. Het zal gedurende de looptijd geëvalueerd worden en waar nodig sturen we bij.

Net zoals alle andere talen, heeft het Fries ook veel streekdialekten. Zo kent de gemeente De Fryske Marren onder andere het Lemsters, Gaasterlâns en Jousters. Het Lemsters komt bijvoorbeeld voort uit het Súdwesthoeksk, maar kent een aantal andere klanken en woorden die het uniek maakt. In 2023 is voor het eerst het Lemster Diktee georganiseerd en is een (onwetenschappelijk) Lemster woordenboek uitgebracht, allemaal om het streekdialekt onder de aandacht te brengen, de taal in ere te houden en vooral om de taal te blijven gebruiken. Hoewel dit Fries taalbeleid zich niet specifiek richt op streektalen, zullen we als gemeente waar mogelijk initiatieven om de streekdialekten levendig te houden, wel ondersteunen.

2. Proces

Voorafgaand aan de start van het opstellen van nieuw Fries taalbeleid is er eind 2023 is er een inventarisatie geweest van het oude taalbeleid 'Fries als het even kan' (2016) en het daarbij behorende uitvoeringsplan. Uit de evaluatie blijkt dat de meeste acties uit het uitvoeringsplan zijn uitgevoerd. Binnen De Fryske Marren doen we dus al best veel rondom het Fries. Dit willen we in het nieuwe beleid blijven doen en waar mogelijk onze inzet versterken. Zo blijkt uit de evaluatie dat het Fries in de organisatie op verschillende manieren wordt beleefd- en gebruikt. Er zijn bijvoorbeeld bordjes 'praat mar Frysk' geplaatst, alleen is het plaatsen van een bordje niet voldoende. Het moet door medewerkers actief uitgedragen worden. Ook zijn medewerkers niet altijd op de hoogte van de afspraken uit het Fries taalbeleid. Het is belangrijk dat hier bij de implementatie van het nieuwe beleid aandacht voor is, anders blijft de impact van het beleid beperkt.

Na de evaluatie is er in 2024 gestart met het opstellen van een plan van aanpak. In juni 2024 is de startnotitie voor het Fries taalbeleid vastgesteld door de raad. In deze startnotitie zijn een aantal uitgangspunten en domeinen benoemd, welke de basis vormen voor het nieuwe beleid.

Onder het inwonerspanel is een aantal vragen uitgezet rondom het Fries. De resultaten hiervan zullen met name in het uitvoeringsplan worden betrokken. Daarnaast zijn met veel maatschappelijke partners en andere betrokkenen gesprekken gevoerd. Denk hierbij aan het Sintrum Frysktalige Berne Opfang (SFBO), de Afûk, de provincie Fryslân, Cedin, andere gemeenten, interne medewerkers en lokale partners. Deze input en inspiratie is meegenomen in dit beleid. Uit de inventarisatie blijkt dat er al heel veel wordt gedaan en dat er kansen liggen in verbindingen tussen mensen, organisaties en domeinen. Door elkaar te inspireren en uit te dagen om op een leuke manier het Fries te gebruiken en zichtbaar te maken, kunnen we de impact vergroten.

3. Wettelijke kaders

Het Fries taalbeleid heeft te maken met een aantal wettelijke kaders, zowel op Europees, Nationaal, Provinciaal en gemeentelijk niveau. Hieronder volgt per niveau een korte samenvatting van de belangrijkste wettelijke kaders.

Europees

Het Europees Handvest voor regionale talen of talen van minderheden (hierna Handvest)

Als lid van de Europese unie en één van de ondertekenaars van het Handvest moet Nederland zich inzetten voor het beschermen en bevorderen van regionale talen en talen van minderheden. Het Fries valt onder Deel III van het Handvest en heeft daarmee het hoogste niveau van erkenning. In Deel III van het Handvest zijn 68 maatregelen uitgewerkt ter bescherming en bevordering van de taal en voor het Fries moeten er minstens 35 maatregelen worden ingezet ter bescherming en bevordering van de taal. Deze maatregelen hebben betrekking op 7 thema's, namelijk het: onderwijs, rechterlijke autoriteiten, bestuurlijke autoriteiten en openbare diensten, media, culturele activiteiten en voorzieningen, economisch en sociaal leven, grensoverschrijdende uitwisselingen.

Landelijk

Wet gebruik Friese taal

In de wet gebruik Friese taal staat vastgelegd dat het Fries en Nederlands de officiële talen zijn van de provincie Fryslân. De wet versterkt de mogelijkheden voor het gebruik van het Fries bij bestuursorganen. Zo zijn gemeenten verplicht beleid op te stellen over het gebruik van de Friese taal in schriftelijke stukken en het mondelinge verkeer. De focus hierbij ligt op het versterken van de positie van de Friese taal binnen de gemeente.

Bestjoersôfspraak Fryske taal en kultuer 2024-2028 (BFTK)

Op 8 april 2024 is de nieuwe Bestjoersôfspraak Fryske taal en kultuer 2024-2028 (BFTK) ondertekend. In het BFTK leggen Rijk en provincie Fryslân vast hoe zij werken aan de bescherming en bevordering van de Friese taal en cultuur. Deze bestuursafspraken richt zich op de negen pijlers van het taalvitaliteitsmodel van UNESCO, namelijk:

1. Overdracht tussen generaties.
2. Het aantal sprekers, aandeel sprekers van de totale populatie.
3. Verschuiving in domeinen van taalgebruik.
4. Reactie op nieuwe domeinen en media.
5. Beschikbaarheid van materialen voor taalonderwijs en geletterdheid.
6. Taalhouding en beleid bij de overheid, inclusief officiële status en gebruik.
7. Taalhouding van de gemeenschap ten opzichte van de eigen taal.
8. Type en kwaliteit van documentatie.

Op basis van bovenstaande pijlers zijn er in de nieuwe afspraken voor de periode 2024-2028 vijf prioriteiten aangewezen: zichtbaarheid van het Fries in de openbare ruimte, digitalisering van het Fries, Fries in het onderwijs en onderzoek, taaloverdracht tussen generaties en decentraal taalbeleid. Het Rijk stelt in totaal

€ 18 miljoen beschikbaar om de BFTK uit te voeren, waaronder budget voor het aanstellen van Meertaligheidscoördinatoren bij Friese gemeenten. Concreet betekent dit dat De Fryske Marren voor de periode 2025-2028 subsidie aan kan vragen voor de inhuur van een Meertaligheidscoördinator voor 8 uur per week.

Provinciaal

De provincie Fryslân heeft een belangrijke rol in het behouden en bevorderen van de Friese taal. Naast uitvoering van de Wet gebruik Friese taal en de BFTK, is de provincie ook Taalschipper. Vanuit die rol coördineert, verbindt en inspireert het de betrokken organisaties op het Friese taaldossier in de provincie Fryslân. De provincie zit de bestuurlijke overleggen omtrent het Fries voor, inspireert en bewaakt gemaakte afspraken. De provincie Fryslân heeft op 19 juni 2024 de taalnota 'Fansels Frysk' vastgesteld, waarin de provincie heeft beschreven hoe ze de afspraken vanuit de BFTK in de praktijk uit zal voeren. Uiteraard spelen gemeenten ook een belangrijke rol in het realiseren van de gestelde ambities.

Gemeentelijk

Fries taalbeleid

De Friese gemeenten die onder de Wet gebruik Friese taal vallen zijn verplicht om Fries taalbeleid te formuleren. Het oude taalbeleid 'Fries als het even kan' komt uit 2016 en is daarmee verouderd. In het coalitieakkoord is vastgelegd dat er nieuw beleid wordt gemaakt. Hier is in 2024 mee gestart. Het nieuwe taalbeleid zal qua looptijd aansluiten bij de BFTK en de taalnota van de provincie. Daarom heeft het nieuwe gemeentelijke Fries taalbeleid een looptijd van 2025 tot en met 2028.

Startnotitie

Als aanloop naar het nieuwe taalbeleid is er een startnotitie opgesteld met o.a. uitgangspunten, de domeinen, een plan van aanpak en planning. De startnotitie is in juni 2024 door de raad vastgesteld en de kaders en domeinen uit deze startnotitie vormen daarmee de basis voor dit beleid.

Taalverordening

Naast het Fries taalbeleid moeten gemeenten de regels en afspraken uit het beleid vaststellen doormiddel van een verordening. De taalverordening Fries van de Fryske Marren geldt vanaf 2017. Afhankelijk van de gemaakte keuzes in het nieuwe Fries taalbeleid moet de taalverordening mogelijk worden aangepast.

4. Situatieschets gemeente De Fryske Marren

Taalatlas

Sinds 2017 publiceert de provincie Fryslân elke vier jaar de Fryske Taalatlas. De taalatlas biedt inzicht in de beheersing van het Fries onder inwoners van de provincie Fryslân. Het meest recente rapport komt uit 2020 op basis van cijfers uit 2019.

In 2019 zijn 22.400 huishoudens aangeschreven en daarvan hebben bijna 6.500 Friezen de enquête ingevuld. Dit maakt de respons ruim 20%. Door weging toe te passen op de uitkomsten zijn de kenmerken leeftijd en gemeente representatief gemaakt.

Bij gemiddeld 87.6% van de huishoudens waarin beide ouders Fries als moedertaal hebben is het Fries de voertaal tegen de kinderen. Bij verschillende moedertalen (Fries en Nederlands) is Nederlands (66.9%) vaker de voertaal dan Fries (30.9%). Van de respondenten binnen De Fryske Marren geeft 51.6% aan dat de voertaal van kinderen met de ouders of vriendjes/vriendinnetjes meestal Fries is en 47.3% meestal Nederlands. Provinciaal is dit gemiddeld 38.5% Fries en 57.6% Nederlands.

Voor alle leeftijdsgroepen in De Fryske Marren geldt dat ruim 87% het Fries goed kan verstaan, ruim 72% het Fries goed kan spreken en meer dan 57% het Fries kan lezen. Schrijven scoort een stuk lager, namelijk iets meer dan 19%.

De Fryske Marren (2019)	% Heel goed/goed	% Vrij aardig	% Met moeite/helemaal niet
Verstaan	87.4%	7.1%	5.4%
Spreken	72.3%	8.5%	19.2%
Lezen	57.5%	26.5%	16.1%
Schrijven	19.4%	27.5%	53.2%

Tabel 1. De Fryske Marren, score Fries verstaan, spreken, lezen en schrijven. Bron: <https://staat-van-fryslan.hub.arcgis.com/pages/1a7f31ce531548778f06a97e12b0be0e>

Inwonerspanel

De Fryske Marren heeft een inwonerspanel van circa 1400 inwoners en dit is een representatieve groep voor de gemeente. Iedere inwoner vanaf 16 jaar kan zich aanmelden voor dit panel. We vinden het belangrijk dat inwoners mee kunnen denken over het Friese taalbeleid. Daarom hebben we het inwonerspanel gevraagd hoe zij concreet het Fries terug willen zien binnen de gemeente. De input vanuit het inwonerspanel wordt meegenomen in het uitvoeringsplan wat volgt op dit beleidsplan.

Er zijn 451 reacties binnen gekomen, waarvan circa 2/3e positief heeft gereageerd. Een aantal concrete opties die genoemd worden is in het Fries beginnen en daarna indien nodig overschakelen naar het Nederlands, vragen bij het eerste contact of het in het Fries mag, meertalige bordjes, website ook in het Fries aanbieden, het dragen van taalbadges bij publieksbalies of het gratis aanbieden van Friese cursussen.

Naast de positieve reacties geeft ongeveer 1/3e van de respondenten aan geen behoefte te hebben aan (meer) Fries in de gemeente. Een aantal zaken die genoemd worden zijn: er is al voldoende aandacht voor het Fries, Nederlands kan iedereen en niet iedereen spreekt Fries dus met het gebruik van het Fries sluit je mensen uit, het Fries moet niet opgelegd worden, het kost te veel geld en er zijn belangrijker zaken waar de gemeente zich op zou moeten focussen.

Enquête Fries op het Werk

Eind 2023 is er door de provincie Fryslân een enquête opgesteld om medewerkers van Friese gemeenten te bevragen over de beheersing van het Fries en de taalhouding. Bij De Fryske Marren hebben 145 medewerkers (van circa 750 medewerkers in totaal) deze enquête ingevuld. Er is niet statistisch getoetst of deze uitkomsten representatief zijn. Daarom geeft het enkel een beeld van de taalsituatie binnen de interne organisatie. Er kunnen geen harde conclusies getrokken worden.

Hoe goed beheerst u het Fries?	% Heel goed/goed	% Vrij aardig	% Met moeite	% Helemaal niet
Verstaan	93%	6%	1%	0%
Spreken	64%	3%	17%	16%
Lezen	62%	22%	14%	2%
Schrijven	23%	22%	20%	35%

Wat opvalt is dat respondenten in informeel contact met collega's of interne overleggen relatief vaak Fries spreken (respectievelijk 66% en 54%), maar extern is dit 34%. Schriftelijke communicatie, zowel intern als extern wordt vrijwel altijd in het Nederlands gedaan. In de enquête geeft 2/3e van de respondenten aan dat zij nooit/meestal niet in het Fries reactie geven op Fries ingekomen stukken. De belangrijkste redenen die worden aangegeven zijn: 'ik kan geen Fries schrijven', 'het kost meer moeite' en 'ik wil geen fouten maken'. Ongeveer 1/3e geeft aan geen behoefte te hebben om het Fries vaker in het werk te gebruiken.

Medewerkers is doormiddel van een aantal stellingen gevraagd in hoeverre zij vinden dat medewerkers van De Fryske Marren het Fries moeten kunnen verstaan, spreken, lezen en schrijven (zie onderstaande tabel). Meer dan de helft van de respondenten geeft aan dat zij een dienstverlenende functie vervullen en dat het Fries daarbij een belangrijke functie heeft. Tegelijkertijd is gevraagd in hoeverre medewerkers van de gemeente het goede voorbeeld moeten geven als het gaat om het gebruik van de Friese taal. Hierop geeft 45% aan het (helemaal) oneens te zijn met de stelling, 30% is neutraal en slechts 25% is het hier (helemaal) mee eens

Stelling: Het is belangrijk om als medewerker van de gemeente het Fries te kunnen...	% (helemaal) mee eens	% neutraal	% (helemaal) oneens
Verstaan	87%	7%	6%
Spreken	60%	13%	27%
Lezen	49%	24%	27%
Schrijven	44%	20%	35%

Tot slot is medewerkers gevraagd hoe zij de volgende doelstelling beoordelen: *de komende jaren zetten we in om het Fries in de gemeentes en provincie meer zichtbaar te maken en het Fries ook in de communicatie door de gemeente (en de medewerkers) vaker te gebruiken*. Hier wordt overwegend positief op gereageerd, maar er zijn wel een aantal kanttekeningen die men meegeeft. Het Fries moet geen verplichting worden, er moet ruimte blijven voor het Nederlands en er zijn zorgen over de krapte op de arbeidsmarkt. Mogelijk zouden eisen rondom het Fries hier een negatieve impact op kunnen hebben.

5. Ambitie en uitgangspunten

Ambitie

Het Fries is een belangrijk onderdeel van de Friese identiteit. We zijn trots op de taal en vinden het belangrijk dat de taal behouden blijft. We willen graag dat het Fries zichtbaar en vanzelfsprekend wordt, zodat Friezen zich vrij voelen om de taal vaker te gebruiken en niet-Friezen vaker in aanraking komen met het Fries. We willen het Fries normaliseren en vinden dat de gemeente hierin een voorbeeldfunctie vervult. We willen dat het Fries zich niet beperkt tot privé of informele situaties, maar overal in de samenleving terugkomt. Als gemeente dragen we de taal actief uit en ondersteunen initiatieven vanuit de samenleving. We willen ook impact buiten de gemeente en zoeken hierin de verbinding met lokale partijen en ondernemers.

Uitgangspunten

1. Fries en Nederlands zijn gelijkwaardig

Door middel van het Handvest en de Wet gebruik Friese taal is het Fries erkend als officiële taal in de provincie Fryslân en de overheid heeft een zorgplicht voor de Friese taal en cultuur. Op dit moment is het Nederlands vaak de standaard. Wij willen dat het Fries een prominente plek krijgt en volwaardig naast het Nederlands kan bestaan.

2. We kiezen voor dubbeltalig

We kiezen voor dubbeltalig om zo de zichtbaarheid van het Fries te vergroten. Dubbeltaligheid interpreteren wij in dit uitgangspunt als gelijkwaardige talen die naast elkaar worden gebruikt, niet als een eis om een exacte vertaling van de inhoud in zowel in het Nederlands als het Fries aan te bieden. Daar waar het passend is kunnen de Friese en Nederlandse vertaling naast elkaar bestaan (bijvoorbeeld op plaatsnaamborden of informatieborden). In andere uitingen kan een mix van het Fries en Nederlands passender zijn, zoals in de social media. Dubbeltaligheid biedt de mogelijkheid om bestaande uitingen in het Fries, Fries te laten en niet 1-op-1 in het Nederlands te vertalen. Tegelijkertijd kunnen we het Fries toevoegen aan uitingen die op dit moment alleen in het Nederlands zijn.

Door de zichtbaarheid van het Fries te vergroten, willen we inwoners en medewerkers uitnodigen om het Fries actief te gebruiken. Tegelijkertijd blijft het Nederlands wel beschikbaar, zodat het voor alle inwoners toegankelijk blijft. We willen uitnodigen en inspireren, niet opdringen. Dit geldt ook voor intern in de gemeente, het Fries wordt niet opgelegd - het moet werkbaar blijven.

3. De gemeente heeft een voorbeeldfunctie. De gemeente draagt het Fries zelf actief uit en nodigt inwoners uit de taal te gebruiken

De gemeente heeft de verantwoordelijkheid om de Friese taal te bevorderen en te borgen. Ook heeft de gemeente een voorbeeldfunctie voor het vergroten van de zichtbaarheid en de acceptatie van het Fries. Daarom moet de gemeente zelf het goede voorbeeld geven door het Fries vaker te gebruiken in de eigen dienstverlening, communicatie en in de openbare ruimte.

4. De gemeente moet de zichtbaarheid en het gebruik van het Fries actief stimuleren

We willen een omgeving creëren waarin Fries spreken niet alleen een recht is, maar vanzelfsprekend. Door de zichtbaarheid van het Fries te vergroten, worden inwoners uitgenodigd om het Fries vaker te gebruiken.

5. De gemeente creëert een omgeving waarin inwoners kunnen communiceren in de taal die voor hen vertrouwd is.

Het is belangrijk dat inwoners van de gemeente kunnen communiceren in de taal die voor hen vertrouwd is. Hiervoor moet er een omgeving gecreëerd worden waarin inwoners zich vrij voelen om de taal te gebruiken die zij wensen te gebruiken. Het Nederlands zal dan niet verdwijnen, maar we willen de Friezen uitnodigen om het Fries te gebruiken in 'formele' situaties zoals op het gemeentehuis.

6. Domeinen

In het Fries taalbeleid hanteren we de domeinen zoals benoemd in het Handvest. Namelijk: de gemeentelijke organisatie, onderwijs, gezondheidszorg & welzijn, kunsten, cultuur & media en bedrijfsleven & toerisme. Per domein wordt beschreven wat we willen bereiken, wat er op dit moment al is en waar we kansen zien om het Fries te versterken. De 'kansen' komen terug in het uitvoeringsplan en afhankelijk van het gekozen scenario zal hierin in meer- of mindere mate geprioriteerd moeten worden.

Bij 'wat er al is' worden ook initiatieven van externe organisaties zoals de Afûk, Cedin of de provincie Fryslân meegenomen, omdat het zo een compleet beeld biedt waar wij als gemeente nog extra op in kunnen/moeten zetten om de positie van het Fries te versterken.

6.1 gemeentelijke organisatie (intern)

Wat willen we bereiken?

De gemeente heeft een voorbeeldfunctie en dit geldt ook voor het gebruik van het Fries. In het klantcontact vinden we het belangrijk dat inwoners de taal kunnen gebruiken waar zij zich het prettigst bij voelen, of dit nou Fries of Nederlands is. Zeker wanneer het een ondersteuningsvraag betreft, is het belangrijk dat inwoners zich op hun gemak voelen en taal speelt hierin een belangrijke rol. Fries is daarmee ook belangrijk voor onze dienstverlening. We vinden het belangrijk dat de gemeentes website uitstraalt dat wij een Friese gemeente zijn, dat richting inwoners zichtbaar is wat wij voor het Fries doen en welke praktische mogelijkheden er zijn. Denk hierbij aan trouwen in het Fries, Fries op het gemeentehuis of informatie voor (toekomstige) ouders. Enerzijds gaat het om informatie óver het Fries en aan de andere kant om meer zichtbaarheid ván het Fries. Op deze manier willen we het gebruik van het Fries stimuleren en normaliseren.

Wat is er al?

- Op dit moment hebben we volgend taalbeleid, wat wil zeggen dat we in het klantcontact de taal van de inwoner volgen. Al onze medewerkers beheersen het Fries op zijn minst passief, waardoor inwoners hun verhaal in het Fries kunnen doen.
- Inwoners worden door middel van 'praat mar Frysk bordjes' uitgenodigd om Fries te spreken.
- Als Friestalige gemeente vinden we het belangrijk dat onze medewerkers een positieve houding hebben ten opzichte van het Fries. Daarom staat nu in alle vacatures dat men op zijn minst het Fries moeten kunnen verstaan of bereid moet zijn om dit te leren. Ook komt het Fries in alle sollicitaties terug. Medewerkers kunnen als zij dat willen een cursus Fries volgen via de Afûk.
- In de aankleding van het gemeentehuis zijn een aantal zaken al Fries. Denk hierbij aan de nummering van de balies, de aanduiding van de toiletten of de Friese klok.
- Op social media (LinkedIn, Instagram, Facebook en X) zijn de berichten vrijwel altijd een mix van Fries en Nederlands.
- Op dit moment zijn de statische kopjes van het raadsvoorstel tweetalig, de stukken zelf zijn vaak veelal in het Nederlands.
- In het vorige taalbeleid is ervoor gekozen om alle plaatsnaamborden tweetalig te maken, waarbij de Friese naam boven de Nederlandse naam staat. Dit is in de natuurlijke vervangingscyclus opgepakt. Ook is toen al besloten om de straatnamen, gemeentelijke gebouwen en andere geografische uitingen in principe een Friese naam te geven.

- In het vorige taalbeleid is vastgelegd dat alle reclame-, informatie- en bouwboarden die in eigendom zijn van de gemeente in het Fries worden geschreven en dat deze in de natuurlijke vervangingscyclus worden vervangen.
- Huwelijken kunnen in het Fries of Nederlands plaatsvinden en er wordt een "Taalkado" aangeboden bij geboorteaangiften.
- Binnen de gemeente zijn er een aantal Friese ambassadeurs en Oersetters. Dit zijn medewerkers die het Fries een warm hart toedragen en op vrijwillige basis, naast hun dagelijkse werkzaamheden ambassadeur zijn of teksten overzetten.
- Er zijn zowel Friestalige als Nederlandstalige spandoeken voor "onze scholen zijn weer begonnen"

Waar zien we kansen om het Fries te versterken?

Binnen de gemeente zien we dat er steeds meer aandacht is voor het Fries. Toch denken we dat zichtbaarheid en de kracht van herhaling belangrijk is voor het gebruik van het Fries. Daarom zijn er voor de interne organisatie een aantal punten waar we kans zien om de zichtbaarheid en daarmee de impact van het Fries te vergroten.

- Vanuit de BFTK worden via de Provincie Fryslân middelen beschikbaar gesteld voor het aanstellen van een Meertaligheidscoördinator (circa 8 uur per week). In de voorwaarden worden gemeenten onderling uitgedaagd om hierin samen te werken. Een mogelijke samenwerking voor De Fryske Marren is een combinatie met Súdwest Fryslân en Heerenveen.
- In het klantcontact mogen we nog actiever uitdragen dat onze medewerkers in staat zijn om het Fries te verstaan, dan wel ook te spreken. Bijvoorbeeld door gesprekken te starten in het Fries, de bordjes met 'praat mar Frysk' prominenter zichtbaar maken en meer tweetalige aanduidingen in het gemeentehuis.
- Er zijn een aantal bestaande initiatieven waar de gemeente bij aan kan sluiten zoals de Fryske Freed of de Fryske Kroechkwis. Ook biedt de Afûk gratis cursussen aan, zoals Taal op het Werk', 'Gastvrij Fries' of 'Taalpsychologie'. Het biedt een laagdrempelige manier om intern aandacht te vragen voor het Fries en ook biedt het aanknopingspunten om De Fryske Marren op social media te profileren als Friestalige gemeente.
- De gemeentelijke website kan in de basis in het Nederlands, maar het Fries mag prominenter terug komen. Informatie rondom het Fries (trouwen, informatie voor ouders of het taalbeleid) verdient een overzichtelijke en vindbare plek. Ook zijn er verschillende mogelijkheden om de website tweetalig aan te bieden, door het Fries toe te voegen aan de al aanwezige googletranslate optie of door het met menselijke controle over te zetten.
- De gemeente geeft op dit moment nieuwe inwoners een welkomstpakket, hier kan een Fries tintje aan worden toegevoegd.
- Besteed in het inwerkprogramma aandacht aan het Fries en vertel meer over de interne afspraken en opleidings- en ondersteuningsmogelijkheden.
- In de aankleding van de publieksruimtes het Fries vaker terug laten komen. Het Fries komt in de verbouwing van het gebouw terug door Friese spreuken of poëzie op ramen of muren, kunst van Friese kunstenaars, in de bebording/routing, het aanpassen van de taal van de koffiemachines (naar voorbeeld van Achtkarspelen/Tytsjerksteradiel), of door Friese slogans aan te brengen op de bedrijfsauto's van De Fryske Marren die passend zijn bij de functie van het voertuig. Ook op de digitale schermen van het gemeentehuis, servicepunten of de milieustraten kan informatie tweetalig worden aangeboden.
- In de openbare ruimte kan het Fries een plek krijgen op bankjes, prullenbakken of bordjes bij speeltuinen.
- In de BFTK is afgesproken dat de provincie onderzoekt wat de mogelijkheden zijn om de provinciale verkeersborden Friestalig/tweetalig te maken. Als gemeente sluiten we aan bij de gezamenlijke verkenning van de provincie Fryslân. Deze verkenning is op kosten van de provincie.

6.2 Onderwijs

Wat willen we bereiken?

De overdracht van het Fries tussen generaties is één van de belangrijkste pijlers van UNESCO's taalvi-taliteitsmodel en als gemeente zien we dat kinderen een belangrijke rol spelen in de toekomst voor het Fries. Wanneer kinderen opgroeien met het Fries dan zal het normaal worden om het Fries ook op latere leeftijd te blijven gebruiken. Zowel ouders, kinderopvang, als scholen spelen hierin een belangrijke rol. Tegelijkertijd weten we dat de directe invloed van de gemeente op ouders, kinderen en scholen beperkt is. Ouders zijn zelf verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen en ook scholen zijn autonoom. Gelukkig is er op de opvang en in het onderwijs al aandacht voor het Fries. Als gemeente willen dit blijven stimuleren. De ambitie is dat alle peuter- en kinderopvanglocaties meertalig zijn en dat alle scholen (primair en VO) in 2030 voldoen aan het 'a-profiel' Fries. Scholen met een a-profiel hebben voldoende aanbod op het verstaan, praten, lezen en schrijven van het Fries. We willen dat alle kinderen de kans krijgen om in aanraking te komen met het Fries en dit spelenderwijs kunnen leren.

Wat is er al?

Peuter- en kinderopvang

- Peuter- en kinderopvanglocaties kunnen ondersteuning krijgen van het kenniscentrum Sintrum Frysktalige Berne Opfang (SFBO) bij het behalen van een meertaligheidscertificering. Locaties worden actief benaderd, maar het is niet verplicht. In 2024 zijn in de gemeente De Fryske Marren 28 van de 32 locaties gecertificeerd meertalig en deze zijn verspreid over 15 dorpen en kernen.
- Voor ouders en peuter- en kinderopvang is veel Fries of meertalig materiaal beschikbaar van Tomke. Denk hierbij aan voorleesboeken, tv-uitzendingen, poppen en educatief materiaal. Veel is gratis of tegen een kleine vergoeding te gebruiken. Tot slot zijn er nog allerlei gratis apps beschikbaar om spelenderwijs met het Fries bezig te zijn. Enkele voorbeelden zijn de Tomke app, 'Lytskes' en 'Wat heart wêr?'
- De gemeente subsidieert kinderopvang locaties die Voorschoolse en Vroegschoolse Educatie (VVE) aanbieden. Opvanglocaties die VVE aanbieden mogen VVE ook in het Fries aanbieden en kunnen daar het materiaal van Tomke voor gebruiken. Dit materiaal sluit namelijk aan bij de thema's van erkende methodes zoals Piramide of Uk en Puk.
- Vanaf 2025 is in de subsidieregeling Voor- en Vroegschoolse educatie een voorwaarde opgenomen dat kinderopvang locaties in het pedagogisch plan aan moeten geven op welke manier zij omgaan met het Fries.

Primair onderwijs

- Alle basisscholen werken aan Taalplan 2030 met als doel om het Fries een structurele plek te geven in het onderwijs. Hierbij krijgen ze ondersteuning van adviseurs van het Cedin.
- Alle basisscholen in het Friese taalgebied hebben een Taalstiper en de Taalstiper ondersteunt leerkrachten vanaf groep 3 bij het vormgeven van het vak Fries of bij het toepassen van het Fries als voertaal bij andere vakken.
- Voor de onderbouw zijn er Memmetaalsprekkers. Dit zijn vrijwilligers die één keer per week of om week een dagdeel op school komen om vooral in de kleutergroepen Fries aan te bieden.
- Sinds 2020 heeft Friesland een eigen Berneboeke-ambassadeur. De ambassadeur zet zich in om lees- én boekenplezier te verspreiden. Scholen en andere organisaties kunnen de Berneboeke-ambassadeur kosteloos uitnodigen om voor te lezen, te vertellen over Friese boeken en om vragen te beantwoorden.
- Voor basisscholen is de gratis digitale lesmethode Spoar8 beschikbaar, schooltelevisie met verschillende programma's van 2-15 jaar en het tijdschrift Tsjil. Ook is er een Fryske Kanon beschikbaar.
- In 2022 en 2023 heeft de gemeente aan alle basisscholen binnen de gemeentebudget beschikbaar gesteld voor Friese kinderboeken.

Voortgezet onderwijs

- De bewustwordingscampagne #DêromFrysk is al enige jaren actief om leerlingen enthousiast te maken voor het Fries als examenvak.
- Als verdiepingsslag op #DêromFrysk is Klassem!nt opgezet. Door middel van een serie portretten laat men zien hoe leuk en belangrijk het Fries is en welke kansen en mogelijkheden het kan bieden.
- Voor het voortgezet onderwijs is de digitale lesmethode Searje 36 ontwikkeld en via Grip zijn aansluitende toetsingsmogelijkheden beschikbaar. Speciaal voor jongeren in de onderbouw is op initiatief van Platform Leesbevordering Frysk het project LêsNo opgezet.
- Scholen kunnen gebruik maken van het gratis tijdschrift LinKk of schooltelevisie.

Waar zien we kansen om het Fries te versterken?

- Als vervolg op de subsidie voor boeken op basisscholen vergroten we het leesplezier door bijv. subsidie voor lêskisten, het project 'lêsNo', of Friese musicals. Dit geldt zowel voor het primair als het voortgezet onderwijs.
- We brengen de Berneboeke-ambassadeur actief onder de aandacht bij scholen en betrekken de ambassadeur actief bij toekomstige lees activiteiten en projecten.
- Naar het voorbeeld van Waadzinnig van de gemeente Waadhoeke (Cultuureducatie en Fries) onderzoeken of hier bij scholen en partners animo voor is. Voor meer informatie, zie het kopje 'cultuureducatie en Fries' in het hoofdstuk Scenario's.

6.3 Gezondheidszorg en welzijn

Wat willen we bereiken?

Taal in de zorg is een belangrijk instrument. Je moedertaal is immers de taal waarin je je het beste kunt uiten. Je moedertaal stelt je op je gemak, zorgt voor verbinding, biedt troost en heeft invloed op vertrouwen. Als gemeente vinden we het daarom belangrijk dat er in de zorg aandacht is voor het Fries

en dat inwoners het Fries kunnen gebruiken wanneer zij dat willen. Het consultatiebureau, de Afûk en klantmanagers spelen hierin een belangrijke rol.

Wat is er al?

- Op het consultatiebureau krijgen (toekomstige) ouders informatie over het belang van taal bij de ontwikkeling van het kind, maar ook over de voordelen van meertaligheid.
- Heit&mem is een gratis, tweejaarlijks tijdschrift voor ouders in Fryslân met kinderen van 0-12 jaar.
- De Afûk is op dit moment bezig met het project 'Frysk yn 'e Soarch'. Ze bieden vrijblijvend voorlichting en advies aan de sociale teams bij gemeenten en zorg- en welzijnsprofessionals (in opleiding) die in een meertalige regio werken. Het project 'Frysk yn 'e Soarch' biedt concrete tips, workshops, cursussen en biedt een platform om ervaringen uit te wisselen.
- Op dit moment is er bij de klantmanagers van De Fryske Marren aandacht voor het Fries en waar mogelijk wordt een Friessprekende medewerker gekoppeld aan Friese klanten.
- De Afûk heeft materiaal beschikbaar voor Friestalige activiteiten met ouderen, bijvoorbeeld via 'Dat wie doe sa' of 'fertel ris' (praatkaarten).

Waar zien we kansen om het Fries te versterken?

- Boekstart is een landelijk programma waar ouders een BoekStartkoffertje aan kunnen vragen met daarin een aantal leesboekjes. Deze boekjes zijn Nederlands, maar mogelijk is hierin een verbinding te maken met een tweetalig- of Friestalig boekje. Als gemeente willen we onderzoeken wat hierin de mogelijkheden zijn. Zo bieden we ouders de mogelijkheid om hun kinderen van jongs af aan in aanraking te laten komen met het Fries.
- In de aanbestedingen binnen het sociaal domein wordt gekeken hoe het Fries een plek kan krijgen. Hierin volgen we de doelstellingen uit het beleidsplan 'fansels Frysk' van de provincie Fryslân en de BFTK.
- In samenwerking met de Afûk en de klantmanagers kijken wat de mogelijkheden zijn voor verdiepende cursussen op het gebied van Fries en de zorg.

6.4 Kunsten, cultuur en media

Wat willen we bereiken?

Kunsten, cultuur en media zijn van grote waarde. Het emotioneert, informeert, vermaakt en verrijkt. Friese toneelvoorstellingen of musea die iets doen met de lokale geschiedenis; ze spelen allen een belangrijke rol in de zichtbaarheid en de overdracht van de Friese taal en cultuur. Als gemeente willen deze activiteiten en initiatieven blijven ondersteunen. Hiermee sluiten we aan bij het Kunst- en cultuurbeleid 2022-2028.

Wat is er al?

- Vanuit de gemeente subsidiëren we culturele initiatieven. Hierin maken wij geen onderscheid op het gebied van de Friese taal.
- Veel toneelverenigingen in de gemeente voeren Friestalige stukken op. Stichting Amateurtoniel Fryslân (STAF) kan hierin ondersteuning bieden en via Stifting Utjouwerij Frysk Toniel is een uitgebreide catalogus beschikbaar van toneelstukken in het Fries, inclusief streektaalen.
- Jaarlijks reikt de gemeente De Fryske Marren de 'Fryske Taal- en Kultuerpriis' uit. Deze prijs is bedoeld om het gebruik van het Fries te stimuleren en door deze prijs uit te reiken wordt een Friestalig cultureel initiatief of persoon in het zonnetje gezet.
- De bibliotheken Mar en Fean hebben een breed aanbod Friese boeken, dvd's, audioboeken en e-boeken. Daarnaast wordt er door verschillende activiteiten aandacht besteed aan de Friese taal, bijvoorbeeld de Friese Boekenweek, de lêsmar-foar-wiken, het meertalig voorleeshalfuurtje en 'mei-inoar lêze'.
- Musea in de gemeente geven allemaal aan in meer- of mindere mate bezig te zijn met het Fries en zien de meerwaarde van de taal. Zo zijn vele vrijwilligers/medewerkers Fries en wordt er onderling veel Fries gesproken. Musea geven aan dat rondleidingen aan Friestalige indien mogelijk in het Fries worden gedaan. Ook zijn er bij een aantal musea Friestalige educatieprogramma's, lesplaten of speurtochten beschikbaar.
- De lokale omroep Radio Spannenburg heeft in de programmering vaak een mix van Fries en Nederlands. Er is ruimte voor muziek van lokale artiesten en er wordt veel toegankelijke Friestalige muziek gedraaid. In de programma's is aandacht voor de Friese taal en de identiteit van de provincie.

Waar zien we kansen om het Fries te versterken?

- Zoals benoemd onder het domein 'onderwijs' is het mogelijk om naar voorbeeld van Waadzinnig van de gemeente Waadhoeke een cultuureducatieprogramma op te zetten waarin het Fries een nadrukkelijke plek krijgt. Hierin kan de lokale geschiedenis, omgeving en taal een plek krijgen.
- Om lokale initiatieven te stimuleren kunnen we de cultuursubsidie uitbreiden wanneer er sprake is van een Friese component. Zo hebben we in de gemeente veel Friestalige toneelverenigingen. Deze subsidie kan bijvoorbeeld een bijdrage leveren aan de rechten voor het opvoeren van een Fries toneelstuk.
- We blijven de Fryske taal- kultuerpriis uitvoeren. Door dit jaarlijks onder de aandacht te brengen bij inwoners, dorpsbelangen, culturele organisaties en scholen creëren we op een positieve manier aandacht voor de Friese taal en cultuur.
- We brengen bij culturele partners actief onder de aandacht dat de gemeente zich inzet voor het Fries, stelt zich op als aanspreekpunt en sparringpartner. Waar mogelijk kan de Meertaligheidscoördinator een verbindende rol vervullen.

6.5 Bedrijfsleven en toerisme

Wat willen we bereiken?

Wat binne wy moai fuort net? De Friese taal en cultuur is uniek voor onze provincie. Binnen het bedrijfsleven en de toeristische sector is steeds meer aandacht voor de kracht en meerwaarde van de Friese taal. Het is een 'unique selling point' en een manier om je als bedrijf te onderscheiden van de concurrentie. Als gemeente willen we dat het Fries ook impact krijgt buiten het gemeentehuis. Daarom willen we bedrijven stimuleren om de meerwaarde van het Fries in te zien zodat ze het Fries vaker gebruiken. Hierbij sluiten we aan bij de initiatieven die vanuit de provincie Fryslân en de Afûk al lopen.

Wat is er al?

- De Afûk en Merk Fryslân zetten zich in voor de promotie van Friesland en het gebruik van de Friese taal binnen de marketing van bedrijven. Ze bieden workshops en cursussen aan en denken actief mee.
- De Toerisme Alliantie Fryslân (TAF) stimuleert de Friese gastvrijheidssector en helpt met concrete ideeën en initiatieven
- Lokaal zet VVV 'Waterland van Friesland' zich in voor de promotie van de regio Zuidwest-Friesland. Hierin wordt de Friese taal laagdrempelig ingezet door her en der Friese woorden te introduceren, vaak met de Nederlandse vertaling er achter. Daarnaast heeft de VVV een groot aanbod van Friese producten.

Waar zien we kansen om het Fries te versterken?

- Samen met de Afûk en de VVV 'Frysk Foar Starters' bordjes uitreiken aan de campings en horeca in de gemeente met Friese woorden en de Nederlandse vertaling erbij.
- Borden bij recreatieplekken in de gemeente Fries met de Nederlandse vertaling. Bijvoorbeeld 'strân' of 'brêgewipper'.
- Bedrijven inspireren, in samenwerking met Afûk en de provincie Fryslân. Het Fries is immers een 'unique selling point'.
- Tot slot willen we in samenwerking met de lokale VVV kijken waar de gemeente verder kan faciliteren.

7 Scenario's

Er is voor gekozen om drie scenario's uit te werken, namelijk basis, midden en plus. Daarnaast is kort het nulscenario beschreven, zodat ook duidelijk is wat er qua inzet op het Fries gedaan kan worden wanneer er geen extra middelen beschikbaar worden gesteld. Hieronder wordt eerst kort toegelicht welke middelen er beschikbaar zijn gesteld voor het Fries. Daarna worden voor alle scenario's op hoofdlijnen toegelicht wat de inzet is en op welke punten we willen intensiveren. De gedetailleerde uitwerking op activiteitsniveau vindt plaats in het uitvoeringsplan en deze wordt begin 2025 opgezet. Op pagina 20 staat in tabelvorm weergegeven waar de budgetten per scenario uit bestaan.

Middelen

Op dit moment is er structureel € 4.277 begroot voor het Frysk Taalbelied. De raad heeft voor 2024 en 2025 tweemaal € 50.000 (incidenteel) beschikbaar gesteld voor het opstellen van nieuw taalbeleid en de implementatie hiervan. Afhankelijk van de gemaakte keuzes zal er bij de perspectiefnota in het voorjaar van 2025 structurele financiële dekking worden gevraagd voor de periode vanaf 2026. In 2025 worden de structurele middelen van € 4.277 en de incidentele middelen van € 50.000 gebruikt voor de implementatie van het beleid.

Incidentele middelen vanuit de provincie Fryslân

Gedurende de looptijd van de BFTK (tot en met 2028) wordt er via de provincie budget beschikbaar gesteld voor het inhuren van een Meertaligheidscöördinator. Voor De Fryske Marren zijn er circa 8 uur per week beschikbaar. Inhuur is een vereiste en ook wordt verwacht dat de samenwerking met buurgemeenten wordt gezocht. De Meertaligheidscöördinator staat nadrukkelijk los van de gemeentelijke organisatie en is hierdoor geen vervanger van de interne beleidsmedewerker Fries. Er wordt in 2025 bekeken in hoeverre we met buurgemeenten de inzet en inhuur van de Meertaligheidscöördinator slim kunnen organiseren.

Jaarlijks stelt de provincie Fryslân budget beschikbaar vanuit de regeling Sichtberens Fryske Taal. Gemeenten kunnen hiervoor een aanvraag indienen en met deze subsidie 80% van de kosten dekken tot een max van € 10.000 (op basis van de regeling in 2024). In dit geval kan de gemeente besparen op bijvoorbeeld de inrichting van het nieuwe gebouw wanneer de zichtbaarheid van het Fries hiermee wordt vergroot. Denk hierbij aan Friese bewegwijzering en de aankleding van ruimtes.

Nulscenario

In het nulscenario doen we qua inzet niks extra's en blijven de middelen die voor het Fries begroot zijn gelijk. Het gaat om € 4.277 en daarvoor doen we mee aan het Tomke project, reiken we de Fryske Taal en Kultuerpriis uit en wordt één Friese cursus betaald voor medewerkers. In het nulscenario is er geen aparte beleidsmedewerker Fries. De interne taken rondom het Fries, inclusief de provinciale overleggen, worden in dit geval weer bij een interne medewerker belegd en hij/zij voert dit naast de bestaande taken uit. Wel kan de gemeente vanaf 2025 aanspraak maken op de subsidie voor de inhuur van een Meertaligheidscöördinator.

Basisscenario

In het basisscenario is het uitgangspunt dat de inzet voor het Fries grotendeels blijft zoals het is, maar we willen er ook niet op achteruit gaan. Het basisscenario richt zich daarom op het voortzetten van bestaande activiteiten, zoals deelname aan het Tomke-project, het uitreiken van de Fryske Taal en Kultuerpriis. Daarnaast willen we een vervolg geven aan de incidentele activiteiten die de afgelopen jaren zijn uitgevoerd, waaronder (meer) Friese cursussen voor medewerkers en het Friese boekenproject op scholen. Het Friese boekenproject op scholen betreft de nadere uitvoering van het amendement 'Fryske boeken foar basisskoallen', omdat uit de evaluatie is gebleken dat dit succesvol is geweest. Hierbij willen we scholen de mogelijkheid bieden om het subsidiebudget breder in te zetten. Denk hierbij aan lêskisten, musicals of deelname aan 'lês no'.

We willen de inzet van de beleidsmedewerker Fries (8 uur per week) continueren. Op dit moment wordt hiervoor ingehuurd, maar vast in dienst zou de voorkeur hebben in verband met het borgen van kennis en kunde. Vanaf 2025 wordt er vanuit de provincie Fryslân subsidie beschikbaar gesteld voor het inhuren van een Meertaligheidscöördinator. Voor de Fryske Marren zou dit op 8 uur per week uit komen. Deze Meertaligheidscöördinator moet extern ingehuurd worden, maar het is nog niet duidelijk welke verdere eisen hieraan verbonden worden. Daarnaast betreft de subsidie voor de Meertaligheidscöördinator een beperkte periode (t/m 2028). Daarom zien we de Meertaligheidscöördinator nadrukkelijk niet als een vervanging van de beleidsmedewerker Fries, maar als een aanvulling.

In het basisscenario worden de middelen die de afgelopen jaren incidenteel beschikbaar zijn gesteld, structureel en waar mogelijk maken we gebruik van de provinciale subsidies. Het budget voor het basisscenario is € 40.000, waaronder de € 4.277 die op dit moment al structureel beschikbaar is. Het basisscenario vraagt daarom een structurele plus van € 35.723. Vanwege de beperkte capaciteit ligt de focus op (de voortzetting) van kleine projecten en activiteiten. De impact van het basisscenario op het vergroten van de zichtbaarheid en de borging van het Fries zal hierdoor relatief beperkt zijn.

Middenscenario

Het middenscenario is het basisscenario met daarop een aantal intensiveringen. We willen structureel extra inzet op het Fries. Er is behoefte aan een aanjager rondom het Fries. Deze aanjager moet zowel intern als extern de zichtbaarheid van het Fries vergroten en het gebruik van het Fries stimuleren. Denk hierbij aan meer Fries in publieke ruimtes en op de gemeente website. Ook willen we de inzet op cultuur versterken, in overleg met scholen kijken hoe we een bijdrage kunnen leveren aan het vergroten van het leesplezier en richting nieuwe inwoners het Fries onder de aandacht brengen, bijvoorbeeld door het welkomstpakket uit te breiden. De uitwerking en prioritering vindt plaats in het uitvoeringsplan.

Om de aanjagersrol goed te kunnen vervullen breiden we in het middenscenario de inzet van de interne beleidsmedewerker uit naar 16 uur per week. Hiernaast blijft de Meertaligheidscöördinator voor 8 uur extern ingehuurd. Uitbreiding van ureninzet maakt het mogelijk om meer initiatieven (projectmatig) op te pakken. De beleidsmedewerker Fries kan met de urenuitbreiding een actieve rol spelen in het vertalen van teksten en is de verbinding tussen de Meertaligheidscöördinator en de gemeente.

Concreet betekent bovenstaande dat het budget wat structureel wordt gevraagd voor het middenscenario € 73.000 is. Dit is inclusief de middelen en inzet van het basisscenario, waardoor het middenscenario ten opzichte van het basisscenario een aanvullende structurele investering van € 33.000 vraagt.

Plusscenario

In het plusscenario zetten we maximaal in op het Fries en zetten we in op grotere projecten (onder het kopje 'projecten' worden een aantal opties toegelicht). Om dit mogelijk te maken breiden we het aantal uren van de beleidsmedewerker Fries uit naar 24 uur per week. Dit maakt het mogelijk om de 'spin in het web' te zijn omtrent het Fries, zowel intern als naar buiten. De uren uitbreiding vergroot de inzet op het Fries en daarmee de impact van het beleid. In het plusscenario hoeft er in het uitvoeringsplan minder geprioriteerd te worden en kunnen er grotere- én meer zaken tegelijkertijd opgepakt worden. Met 24 uur per week is de beleidsmedewerker zichtbaar en brengt het Fries actief onder de aandacht. Hierdoor vergroten we ook de bekendheid van het beleid bij medewerkers, zodat het vanzelfsprekend(er) wordt. Uiteraard wordt actief de verbinding gezocht met andere beleidsterreinen en met de meertaligheid coördinatoren van andere gemeenten om van elkaar te leren en te inspireren. De meerwaarde van het plusscenario zit daarom niet in extra budget voor activiteiten, maar in urenuitbreiding zodat er meer actiepunten opgepakt kunnen worden. Zo wordt er binnen de looptijd van dit nieuwe Fries-taalbeleid meer en sneller resultaat geboekt omtrent het Fries.

Het benodigde structurele budget voor het plusscenario is € 93.000. Dit is inclusief de middelen en inzet van het basisscenario + het middenscenario, waardoor het plusscenario ten opzichte van het middenscenario een aanvullende structurele investering van € 20.000 per jaar vraagt.

Projecten (alleen mogelijk bij het plusscenario)

Door urenuitbreiding van de beleidsmedewerker Fries in plusscenario is het mogelijk om een aantal grotere projecten op te pakken. Onderstaande projecten betreft een selectie van projecten die mogelijk opgepakt kunnen worden. De gedetailleerde uitwerking en fasering zal in het uitvoeringsplan worden opgenomen en indien nodig zal er een separaat investeringsbesluit aan de raad worden voorgelegd. Het is belangrijk om te benoemen dat onderstaande projecten qua financiële dekking géén onderdeel uitmaken van het basis/midden/plusscenario. Hierin zijn alleen de uren van de beleidsmedewerker opgenomen.

Volledige website tweetalig

De huidige website is in het Nederlands beschikbaar met een aantal Friestalige pagina's. Om de zichtbaarheid en de toegankelijkheid van het Fries te vergroten, streven we naar meer Fries op de gemeentelijke website. Mogelijk kan de volledig website tweetalig, naar het voorbeeld van o.a. de gemeente Leeuwarden of de provincie Fryslân.

Wijzigen website van .nl naar .frl

Op dit moment eindigt de gemeentelijke website in .nl. Het is ook mogelijk om de Friese domeinnaam .frl te hanteren, zoals de provincie Fryslân. De provincie heeft voor alle Friese gemeenten deze domeinnaam al gereserveerd. De impact van het overzetten en de implementatie hiervan vergt nader onderzoek.

Cultuureducatieproject naar voorbeeld van Waadzinnig

Waadzinnig is het Cultuurnetwerk van de gemeente Waadhoeke en hierin komen meertaligheid en cultuur samen. De gemeente biedt hierin jaarlijks structurele subsidie voor Keunstwurk en Seewyn (kunsteducatie) en zij hebben in samenwerking met lokale partijen een Kunst en Cultuurmenu opgesteld met activiteiten en lessen. Dit wordt op scholen aangeboden, maar ook lokale partijen zoals musea, de muziekschool en het theater spelen hierin een rol. Het Fries en andere streektaalen worden verwerkt in de opdrachten. Scholen betalen een eigen bijdrage per kind. Dit is lager dan het totaalbudget per kind, dus het biedt scholen de mogelijkheid om ook nog wat anders op te pakken. Waadhoeke geeft aan dat de kosten niet veel hoger zijn dan in de oude situatie, maar het bereik is groter en het is beter geborgd. De structurele subsidie van Waadhoeke is circa € 24.000, maar het opzetten van een dergelijk project vergt vooral veel tijd.

Overzicht financiën per scenario

In onderstaande overzicht zijn de totalen een optelsom van de bovengelegene scenario's. We willen domein overstijgend slim met budgetten omgaan en waar mogelijk voeren we activiteiten kostenneutraal uit (denk hierbij aan het vervangen van plaatsnaamborden in de natuurlijke cyclus).

	Nul	Basis	Midden	Plus
€ 4.277	Structurele budget. O.a. Tomke pro-			

	ject, Fryske Taal en Kultuerpriis.			
€ 0,-	Meertaligheidscoördinator			
Totaal € 4.277				
€ 20.000	Beleidsmedewerker Fries (8 uur per week, vast in dienst)			
€ 4.000	Fryske taalcursussen			
€ 8.000	Vervolg Friese boeken basisscholen ¹			
€ 4.000	Vrij budget voor aanspraak Sichtberensregeling e.d.			
Totaal € 40.000 (afgerond)				
€ 5.000		Subsidie cultuur		
€ 8.000		Welkomstpakket		
€ 20.000		Beleidsmedewerker Fries (16 uur per week)		
Totaal € 73.000				
€ 20.000			Beleidsmedewerker Fries (24 uur per week)	
Totaal € 93.000				

1) Het Friese boekenproject op scholen betreft de nadere uitvoering van het amendement 'Fryske boeken foar basisskoallen'. De invulling kan in afstemming met de scholen vorm worden gegeven (bijvoorbeeld lêskisten, musical of leesboeken).